

František Šírl

Lata Brandisová (1895 - 1981) - vítězka Velké pardubické v roce 1937

Každý kronikář se rád pochlubí nějakou zajímavostí z kroniky své rodné obce. Také obec Řitka má svou významnou osobu. Stala se jí Maria Immaculata Brandisová, která v roce 1937 jako první žena získala vítězství v těžkém závodě Velká pardubická. Její jméno ve světě příznivců dostihového sportu je stále nezapomenutelným pojmem. Vždyť od r. 1937, kdy tento velký závod vyhrála, zůstává stále jedinou a nepřekonanou vítězkou. Premiéra dostihu se vlastně konala 5. listopadu 1874 a podnět k jeho založení dali Fürstenberg, Ugart a Oktavián Kinský. Trať závodu je obtížná, náročná při zdolávání všech překážek. Vyžaduje dlouholetou a tvrdou přípravu jak u koní, tak odvahy a jezdecké umění.

Přehled některých startů komtesy Lata Brandisové na Velké pardubické

1926 - poprvé na startu, ale bez úspěchu.

1927 - ze 13 startujících jich jen 5 dorazilo k cíli. To páté místo patřilo Latě. Jela na koni Nevěsta ze stáje Kinských.

1930 - Lata na šestiletém Norbertovi (stáj Kinských), 4. místo. Podle novin byl kůň spolehlivý skokan, ale chyběla mu rychlost.

1931 - Lata opět na Norbertovi z chovu Kinských, dosáhla 3. místo.

1933 - nejprve se čekalo, že Lata pojedou na Neklanu, rovněž z chovu Kinských, ale nakonec zvolila Normu.

V tomto závodě znovu dokončilo jen 5 ze 13 startujících, Lata dojela na místě třetím.

1934 - tímto dostihem slavila Velká pardubická své 60. výročí, přihlášeno 34 koní. Lata jela opět na Normě a získala 2. místo.

Při závodě podala jedinečný jezdecký výkon a od přihlížejících diváků získala větší potlesk než vítěz.

1935 - závod se jel 13. října za velmi krásného, jasného, slunečného a teplého dne. Lata na Normě dojela pátá.

1937 - je 17. října, 56. ročník Velké pardubické, na startu stojí 15 koní, do cíle doběhlo 10. Již po deváté startuje Lata, dnes zase s Normou. Latě je dvaadvacet, a jak sama říká, šedivé vlasy má už od mládí. Váha jezdkyň 67 kg. Z deseti šťastných, co dosáhli cíle, Lata v dostihu vítězí, současně i jako první žena v historii závodu. A toto čestné prvenství si podržela do konce svého života.

1946 - Lata je po dlouhé válečné přestávce opět v sedle, tentokrát vede valacha Nurmiho. Šťěstí jí nepřálo.

Při pádu utrpěla zlomeninu klíční kosti, závod nedokončila.

Psal se rok 1949 a starostí, které měla Lata s vedením vlastního velkého hospodářství, bylo víc než dost. Ale zájem o koničky neustává. Lata se připravuje k svému poslednímu dostihu, aby předvedla své úsilí s nezkrotným koněm Othello v Kinského memoriálu. Naši legendární vítězce je 54 let a zase stojí na startu. Lidé jsou zvědaví, ale na Hadím příkopu její ojedinělá kariéra končí. Už byla ve vzduchu, když před ní padl za překážkou kůň i s jezdcem. Strhla svého Othella a na víc se nepamatuje. Šlo přes ní několik koní. Pád to byl strašný, stejně jako jeho následky: dvojitá fraktura nohy, proražená lebeční kost, zlomená klíční kost, ztráta paměti. Šest týdnů v nemocnici, z toho skoro týden v bezvědomí. Ale uzdravila se! I když se pak musela vzdát svých koniček, nezanevřela na ně a každoročně na podzim po mnoho let zajížděla do Pardubic, aby tam na tribuně z lóže vítězů mohla sledovat celý průběh dostihů. Nyní již stará dáma štlhlé postavy, zářivě svítících bílých vlasů tu byla od diváků srdečně pozdravována.

Lata Brandisová v sedle klisny Normy. Zdroj: <http://sport.idnes.cz/>.

nebo po silnici směrem k Mníšku, se svým štolbou. Do Mníšku jezdili „na privát“ – soukromé vyučování, k čemuž někdy používali i malý dvokolový vůz „kučírek“, zatímco ty dospělejší komtesy klusaly na svých krásných konících za ním, držíce se s jistotou v sedle. Možná právem říci, že byla na ně zajímavá podívaná, která tehdy budila neobvyklou pozornost. Tomuto krásnému a ušlechtilému sportu zůstala věrná komtesa Maria Immaculata, pozdější spolujatelka velkostatku. V rodinném kruhu, ale i od vesnických občanů zvaná jen krátce - Lata. Jistěže tenkrát ještě netušila, že její oblíbený „koníček“ – jízda na koni – jí přinese životní úspěch.

Lata pocházela z dvojčat, které se narodily ještě v Oumoníně na Kutnohorsku dne 26. června 1895. Její sestřička se jmenovala Marie Kristýna. Poměrně brzy se pak Lata účastnila všech významnějších dostihových závodů, např. již r. 1916 se při handicapové jízdě v Pardubicích prvně vážněji zranila při přeskočení větší překážky. Potom přišla první světová válka, otec šel na vojnu. Po válce musel dvůr pronajmout i se zbytkem chovné stáje. Zájem dcery se upnul k pražské Letenské pláni, kde se budoval klusácký stadion. Na koně si tak zvykla, že bez nich prostě nemohla žít. Lákala ji i Chuchle ovalovými dostihy. Poprvé v nich startovala r. 1921, skončila třetí. Na své dostihové začátky později vzpomínala:

Můj vzdálený bratranec hrabě Kinský (měl chov světoznámých chlumeckých koní) mne jednou pozval na Orlík, kde byli koně připravováni na těžké překážkové dostihy. Když jsem se úspěšně vypořádala s těžko ovládnutelným hřebcem Nedbalem, překvapivě navrhl, zda nechci zkusit štěstí ve Velké pardubické. Zatím jsem závodně nejezdila. Jeden z chovu jeho nejlepších koní - klisna Nevěsta - mně neobyčejně poslouchal, a tak se ten nápad Kinskému v hlavě zrodil. Ihned se ovšem vyrojily různé potíže. Dostihy téměř výhradně jezdili důstojníci. Pouhá moje přihláška nepopsatelně rozvířila hladinu. Ředitelství Velké pardubické proto odpovědělo vyhýbavě, že není zakazujícího předpisu, ale povolení musí dát Jockey Club, tehdy největší dostihová autorita. Pomohl zmínění bratranec Kinský

K dokreslení života Brandisovy rodiny ještě několik dalších skutečností: Latin otec býval husarským důstojníkem a měl vlastní chov jezdeckých koní a tak jeho záliba v jezdeckém umění se přenesla i na děti. Když bylo Latě osm let, dostala od něho první lekci v jízdě na koni. O dva roky později už se staršími sestrami pěstovala dlouhé projížďky po širším okolí. Jejich bratříček Leopold zemřel v devíti letech na následky zranění od splašeného koně. Starší bratr Mikuláš byl rovněž znamenitý jezdec, bohužel padl jako poručík v první světové válce na italské frontě.

Řitecký hrabě Brandis neměl ani tak požehnáno na statcích jako na dětech. Měl jich devět: dva hochy a sedm dcer. Měl proto dost starostí, zvláště když nebylo dost hmotných prostředků, aby jim poskytl patřičné vzdělání a výchovu, jak bývalo zvykem v takových rodinách. Obyvatelé Řitky mohli velmi často pozorovat, jak dlouhá řada mladých jezdců uhání po polních cestách

a jeho styky s Anglií. Angličané odpověděli také šikovně, že oni pořádají pro ženy lehčí dostihy, neboť na liverpoolský dostih by se žena neodvážila, takže předpisy nic nezakazují. A tak jsem stála roku 1926 poprvé na startu Velké pardubické.

Moje vítězství na VP v roce 1937 nebylo nejtěžším závodem, spíše nejnepříjemnějším. Na čele tenkrát šla Quixie s nepřijemným německým žokejem Schlagbaumem. Ten věděl, že Normu neustále držím a bál se finiše. Několikrát se nás pokusil přitlačit na překážce nebo na zdi, ale nakonec mu v rovince nestačila ani takto pracně udržovaná délka náskoku. Favority dostihu tenkrát byli bělouš Herold, plnokrevník Yarbas a Quixie se Schlagbaumem. Toho jsem nepovažovala za čestného soupeře. V mnoha závodech už způsobil četné kolize a ani toho dne se netajil se svými názory. Ponechávala jsem mu proto vedení a držela se jen v jeho závěsu. Moje Norma šla klidně a umí i přidat, když to velitelka bude potřebovat. Ze soutěže mezitím vypadávají Herold i Yarbas. V polovině závodu vím, že vyhraji. Jen pozor na otěže, plavka nemá ráda, když ji někdo drží pevně u huby. Snad proto si tak rozumí s člověkem – mají stejné vlastnosti. Nastává finiš. Norma jde kupředu, Quixie křídí na vnější straně dráhu. Teď přijde ten zlomeček vteřiny, v níž ženský rozum poráží nečestnost. Poprvé a naposled stahuji Normu zpět, nechávám předjet soupeře. Pak švihnu bičtkem a pobídnou: Běž!! Norma má najednou volno na vnitřní straně a rovnou dráhu před sebou. Letí jako Šemík a zdolává i poslední překážku. Je konec závodu a nesmírné nadšení obecnostva se projevuje nahlas. To pro mně byla nejlepší odměna. A jiná krásná vzpomínka na závod? No, jediná – to nadšení lidí po mém vítězství v Pardubicích. V tom okamžiku člověk cítí, že je schopen zvítězit i podruhé. Ostatně tady máte tu haldu gratulačních dopisů, čtete ... ty lidi jsem vůbec neznala a ani nepoznala.

Pak novinářům ukazuje výstřížky ze všech evropských novin, které vyjadřovaly údiv nad jejím vítězstvím a dodává: „Šest let se v Pardubicích nejceněnější kontinentální dostihová trofej stávala kořistí cizinců, hlavně německých jezdců. A najednou české vítězství a ještě k tomu já, žena. Bylo to jako symbol, proto ta radost.“ Trofeje, které Lata získala z přechytných závodů většinou rozdala, nebo „navěky“ půjčila, stejně tak jako rozpůjčovala poslední zbytek fotografií redaktorům, co od ní chtěli nějakou vzpomínku. Rovněž tak i její nejceněnější trofej – hedvábný šátek věnovaný majitelem vítězných Normy, bratrancem Kinským, se někde ztratil a tak jí nakonec ze všeho zbyly jen ty krásné vzpomínky. To ostatně může potvrdit i pisatel těchto řádků, když před lety sháněl u paní Laty potřebné prameny a snímky pro zprávu do obecní kroniky, nezbylo než se spokojit přefotografováním několika novinářských obrázků, které už nemají technickou dokonalost.

R o d i n n ý l i s t

Rodina **B r a n d i s o v a**
/starorakouská šlechta z Tyrol/

Leopold hrabě a pán z **B r a n d i s u**
nar. 3.1.1854 Marburg /Štýrsko/
+ 12.9.1928 Řitka
svatba v Oumoníně u Kutné Hory 23. listopadu 1887
Jana ze **S c h ä f f e r ů** nar. 18.4.1871 Oumonín
+ 9.1.1927 Řitka
jejich děti:
1/ Marie Terezie nar. 20.9.1888 Oumonín
+ 25.12.1971
provádána za barona Leopold Haan
nar. 26.6.1885 Graz
+ 6.3.1976 Reiteregg
jejich děti:
Dorothea nar. 22. 3.1923
Ernst nar. 22. 3.1923
Brigitte nar. 27. 9.1926
2/ Gabriela nar. 3.1.1890 Oumonín
+ 5.1.1970 Niederberg
3/ Leopold nar. 6.8.1892 Oumonín
+ 22.6.1902 Řitka
4/ Mikuláš nar. 23.12.1893 Oumonín
+ 1917 Roveretto-Italie
dvojčata:
5. Maria Immakulata nar. 26. 6.1895 Oumonín
+ 12. 5.1981 Reiteregg
6. Marie Kristýna nar. 26. 6.1895 Oumonín
+ 25.11.1979 Klíneč
7/ Alžběta Marie Barbora nar. 30. 1.1898 Řitka
+ 9.11.1983 Praha /asi/
provádána za kapitána letectva: 26.6.1920
Josef Pospíšil nar. 8.3.1890 Sarajevo
+ 8.2.1923 Neředín u Olom.
/zřícení letadla/
jejich děti:
JUDr Jan nar. 25.3.1921 Řitka
Eva nar. 10.5.1922 Řitka
8/ Margareta Josefa nar. 26.10.1899 Řitka
+ 10. 6.1944 Řitka
provádána za:
ing Sergěv Jaroševský nar. 2.2.1899
+ 20.8.1973
jejich syn: Petr nar. 3.8.1937 Praha
9/ Žofie Jana nar. 5. 8.1901 Řitka
+ 7.11.1982 Praha

Vysoká výhra 108 000 Kč tenkrát v roce 1937 lákala majitele všech stájí. Dlouho se rozhodovalo, ještě den před závodem, zda Lata pojede na Čibukovi či na Normě. Její jasné rozhodnutí: „Chci Normu!“ bylo jisté to nejméně. Rodina Brandisova, ač otec pocházel z Tyrol, se vždy hlásila k české národnosti. Proto v době německé okupace byla na jejich statky uvalena nucená zpráva. Po skončení 2. světové války na svém zámečku v Řitce bydlely a hospodařily na panství o rozloze 350 ha polí a lesů tři sestry: Lata, Kristýna a Jana. V roce 1953 po převzetí velkostatku státem žily v rodinné vilce v Babí rokli nad Spáleným mlýnem u Líšnice, kde v klidu dožily své vzruchu plné životy.

Hezký projev vděčnosti Latě prokázal Jezdecký klub v Líšnici, který v neděli 5. 11. 1978 zásluhou Ing. Petra Breyera připravil „hon na lišku“, jehož závěrem bylo setkání s legendární vítězkou. Master Ing. Breyer zavedl houf asi 30 jezdců na palouk u Klínce, kde Lata přijala troubení slavnostních fanfár, krátký projev maste- ra, hold jezdců v barevných kabátcích a čapkách a kytice karafiátů.

Bylo to krásné setkání. Většina účastníků viděla Lata poprvé a ti starší zase vzpomínali, kdy jí fandili. Bělovlasá dáma – léty a zraněními mírně shrbená, byla touto pozorností potěšena. Po rozloučení mávala jezdcům na pozdrav a sledovala vzdalující se koníčky, kteří jí byli životním osudem.

Lata Brandisová zemřela 12. května 1981 na návštěvě u příbuzných v Rakousku, krátce před dovršením svých 86. narozenin. Místo posledního odpočinku má ve štyrské obci Reiteregg, kde byla pohřbena 14. 5. 1981 za účasti mnoha desítek členů místního jezdeckého klubu.